
ABORDAREA TEHNICILOR MODERNE ÎN PREGĂTIREA POSTUNIVERSITARĂ A MEDICULUI DE FAMILIE. MODELUL EURACT DE FORMARE/EVALUARE FOLOSIT ÎN CABINETUL MEDICILOR DE FAMILIE DIN CLUJ NAPOCA

ANCA BALAN

**Şef de lucrări asociat Catedra de medicina familiei, UMF Iuliu Haţieganu Cluj
Napoca**

Rezumat

Apartenenţa la spaţiul Comunităţii Europene şi aderarea la legislaţia acesteia, conduce inevitabil la o tendinţă de uniformizare a sistemelor de sănătate şi a curiculei de pregătire a furnizorilor de servicii de sănătate.

Obiective: *Îmbunătăţirea calităţii predării/formării în Medicina Generală/Medicina Familiei, diseminarea de cunoştinţe şi abilităţi de către participanţii la masa rotundă, adaptarea metodelor de formare la specificul cabinetului de medicina familiei*

Material si metoda : *Materialul a fost tradus şi adaptat după proiectul de training Leonardo da Vinci al EURACT cu acceptul autorilor. Un chestionar care cuprindea informaţii despre experienţa ca medic de familie practician, inclusiv în formarea rezidenţilor a fost trimis prin e-mail în noiembrie decembrie 2009 la toţi medicii primari de medicina familiei din Cluj Napoca. Chestionarul cuprindea şi invitaţia la o masă rotundă care a fost organizată în martie 2010. Programul este în derulare urmând să se organizeze alte mese rotunde. O evaluare a rezultatelor se va face la şase şi nouă luni (sfârşitul pregătirii la medicii rezidenţi de anul trei).*

Rezultate parţiale: *Programul este în desfăşurare. La prima masă rotundă au participat 29 medici primari de medicina familiei cu cabinete în centrul universitar Cluj Napoca. Participanţii consideră formarea la locul de muncă (conceptul de work based placed assesment (WBA), formarea aptitudinilor pentru consultaţie (consultation skills) adecvate şi adaptate specificului activităţii din cabinetul medicului de familie.*

Concluzii: *Este o iniţiativă în derulare care pentru a avea rezultatele scontate ar trebui să fie extinsă, să permită feed beck periodic atât din partea formatorilor cât şi formaţilor pentru o adaptare continuă a procesului de educare formare la nevoi.*

Cuvinte cheie: *medicina de familie, formare postuniversitară, standarde europene*

**MODERN METHODS IN POSTGRADUATE TEACHING OF FUTURE GP.
USING EURACT MODEL OF TRAINING AND FORMATIVE
ASSESSMENT IN GP PRACTICE IN CLUJ NAPOCA**

Abstract

There is a task for countries belonging to European community to create a common culture of teaching and training in Family Medicine. This will lead to well trained Family Doctors practicing within their National Health Care Systems all over Europe

Objectives: *To stimulate development and quality of Family Medicine teaching, to ensure dissemination of knowledge and skills by course participants, to find appropriate methods for one-to-one teaching in family doctor practice.*

Material and methods: *Material was adapted after EURACT Leonardo da Vinci project after we got agreement from the authors. Family doctors practicing in Cluj Napoca was invited to join the course by completing a questionnaire that provided information about their practices and involvement in vocational training too. The project will continue by organizing new courses and getting fee back after six and nine months both from trainers and trainees.*

Results: *First course was attended by 29 General Practitioners from Cluj Napoca. They worked on course materials and concluded that work based placed assessment (WBA), and consultation skills are appropriated to use in Family Doctor practice.*

Conclusion: *it is a project in progress. It will continue to widespread information by new courses. It requires feed back from trainers and trainee That is scheduled after six and nine months at the end of training of trainee in Family Doctor practice.*

Key words: Family Medicine, vocational training, European standards.

“General practice is the easiest job in the world to do badly, but the most difficult to do well” Professor Sir Denis Pereira Gray

Evoluția graduală a medicinei de familie în timp și spațiu explică faptul că astăzi găsim diferențe semnificative în modul de organizare a sistemelor de sănătate și în felul în care practica medicinei de familie în țările europene. În ultimele decade a crescut foarte mult importanța acordată medicinei de familie în toate țările europene. Dovezi ale studiilor internaționale [1] arată că sistemele de sănătate bazate pe o asistență primară eficientă cu medici de familie bine pregătiți, practicând în comunitate, asigură atât costuri scăzute cât și îngrijire clinică mai bună decât sistemele de sănătate cu asistență medicală primară slab dezvoltată. În toate sistemele de sănătate, medici de familie bine pregătiți înseamnă un sistem de formare/educare modern și în permanentă adaptare la nevoile de îngrijire. Apartenența la spațiul Comunității Europene și aderarea la legislația acesteia, conduce inevitabil la o tendință de uniformizare a sistemelor de sănătate și a

curiculei de pregătire a furnizorilor de servicii de sănătate.

În România s-a înregistrat aceeași situație, cu precizarea că aderarea relativ recentă la Comunitatea Europeană a generat apariția unor probleme specifice. Astfel că unele aspecte ale învățământului de specialitate sunt preluate în proporție tot mai mare de cabinetul medicului de familie. În toată Europa pregătirea studenților, dar mai ales a medicilor rezidenți se desfășoară în cabinetul medicului de familie unde formarea se bazează pe practicarea medicinei de familie prin aplicarea cunoștințelor, dezvoltarea de atitudini și aptitudini specifice. Aceasta a condus la nevoi crescute de instructori de medicina familiei, instructori care să aibă experiența activității în cabinete medicale de profil. Pe de altă parte studiile au arătat că la nivel european marea majoritatea a medicilor de medicina familiei implicați în formare nu sunt suficient pregătiți pentru acest fel de activitate (EURACT). Vorbim în primul rând de un tip aparte de formare: un instructor un instruit. Acest gen formare “unu la unu” (un instructor un instruit), aplicabil în unități medicale mici de tipul cabinetului de medicina familiei presupune folosirea unor metode de pregătire și tehnici de evaluare specifice [2], inclusiv participarea pacientului, cu tot ce înseamnă aceasta din

Acceptat în data de: 15.04.2010

Adresa de corespondență: abalan@upcmail.ro

punct de vedere medical și legal. Sunt necesare de asemenea cunoștințe despre comunicare pentru obținerea feed-backului între instructor și instruit și crearea unui microclimat optim desfășurării activității pentru obținerea performanței.

EURACT- Academia Europeană a profesorilor/instructorilor în medicina generală/medicina familiei, este o rețea organizațională care răspunde de educație în cadrul WONCA Europa (Organizația mondială a medicilor de familie, ramura europeană). Unul din scopurile principale ale WONCA este să inițieze și să mențină standarde înalte de îngrijire în medicina de familie europeană prin promovarea specialității ca disciplină academică atât din punct de vedere al predării cât și al învățării. Pentru aceasta EURACT primește în rândurile organizației pe toți medicii de medicină generală/medicina familiei din Europa implicați în activități de instruire/formare și doritori să fie membri. România are membri în EURACT inclusiv din Cluj Napoca și are un reprezentant național ales prin votul membrilor români. Aceștia pot participa la activitățile EURACT. În noiembrie 2008, în cadrul proiectului Leonardo da Vinci – “Towards Development of a European Network of Postgraduate and Continuing Education for Family Physicians” s-a desfășurat la Roma un curs pentru instructori formatori în medicina familiei. Participarea a fost europeană, medici din țări ale Comunității Europene inclusiv din România sau din țări în curs de aderare. Scopul principal al cursului a fost să îmbunătățească calitatea predării/formării în Medicina Generală/Medicina Familiei în țările europene. Obiectivele cursului de la Roma au fost să: ușureze diseminarea cunoștințelor și aptitudinilor de către participanții la curs în țările lor de origine; să stimuleze dezvoltarea învățământului/formării în medicina familiei în țările participante; să îmbunătățească formarea “instructor-instruit” în țările europene.

Ca un rezultat al cursului de la Roma, prin inițiativa Asociației medicilor de familie din județul Cluj, s-a încercat diseminarea informației printre medicii interesați care primesc rezidenți în stagiul din municipiul Cluj Napoca. Am avut un sprijin din partea Directorului Coordonator al Autorității de Sănătate Publică Cluj Napoca în persoana Dr Dorina Duma și din partea Decanului Facultății de Medicină, Profesor Dr. Anca Dana Buzoianu. S-a pornit de la situația reală existentă în municipiul Cluj Napoca și

modul cum este organizat stagiul rezidenților în Medicina Familiei.

Stagiul rezidenților de medicina familiei durează trei ani din care în anul întâi primele șase luni în cabinetul medicului de familie, ulterior în cabinete/unități medicale de diferite specialități, din Centrul Universitar Cluj Napoca, pentru ca în ultimele nouă luni să se reîntoarcă în cabinetul medicului de familie. Dacă în anul întâi, stagiul rezidentului în cabinetul medicului de familie este orientativ –o luare de contact cu activitatea zilnică, structura de patologie și problemele de interes, care vor putea fi urmărite și aprofundate în anii următori de pregătire, pentru rezidentul aflat în ultimul an de pregătire este foarte important ca stagiul în cabinetul medicului de familie să se alinieze la standarde internaționale de pregătire, respectând Directiva europeană 93/16 obligatorie pentru toate țările aderente sau în curs de aderare la Comunitatea Europeană.

Pentru aceasta două elemente sunt importante: medicul de familie/cabinetul care primește rezident în practică, și medicul rezident însuși cu bagajul de cunoștințe, atitudini, aptitudini acumulate anterior. Pentru o pregătire la standarde europene, este important pentru cabinetele de medicină de familie să ofere uniformitate în pregătire, iar pentru medicul rezident să-și cunoască exact nivelul său de pregătire în atingerea curicului.

Este o activitate în derulare care urmărește să selecteze și să pregătească medicii de medicina familiei care primesc rezidenți în stagiul. În plan secundar se va urmări și pregătirea medicului rezident pentru evaluarea activității medicului de familie instructor/ cabinetului în care acesta își desfășoară activitatea.

Stagiul rezidenților de desfășoară în centre universitare. Numărul rezidenților intrați în stagiul de pregătire este fluctuant de la un an calendaristic la altul și în cadrul stagiului de la un an de pregătire la altul. Medicii de familie români care primesc rezidenți în stagiul nu sunt plătiți pentru activitatea de instruire pe care o desfășoară (la fel ca în alte 13 state din Europa) [3]. Nu toți medicii de familie doresc să primească tineri rezidenți în cabinetul propriu. De aceea în municipiul Cluj Napoca repartizarea rezidenților se face în baza acceptului explicit dat de medicul de familie titular. Din această cauză nu au putut fi îndeplinite unitar și uniform standardele de calitate în pregătirea viitorului medic de familie. Lista cu medicii de familie

care primesc rezidenți în stagiul este actualizată periodic, și în acest an s-a dorit definirea și folosirea unor criterii obiective.

Obiectivele programului:

- Actualizarea cunoașterii unor modalități diferite de folosire a formării/evaluării.
- Cunoașterea bazelor teoretice ale formării/evaluării și terminologia folosită.
- Negocierea unor metode de formare/evaluare potrivite pentru medicina generală /medicina familiei.
- Impactul evaluării asupra procesului predare/învățare, ca și asupra instructorului
- Începerea/continuarea dezvoltării unor abilități în folosirea unor instrumente adecvate de formare/evaluare.
- Exersarea acestor abilități de formare/evaluare și feedback într-un mediu optim pentru învățare.
- Participanții vor fi capabili să folosească în mediul profesional propriu cunoștințele și abilitățile câștigate.

Metoda

În noiembrie -decembrie 2009, prin inițiativa Asociației medicilor de familie Cluj, s-a trimis prin e-mail un chestionar tuturor medicilor primari MF din municipiul Cluj Napoca aflați în baza de date a Casei de Asigurări de Sănătate Cluj. Nu au fost avuți în vedere medici cu practică privată exclusivă, care nu lucrează în contract cu CAS, aceștia fiind foarte puțini și adresabilitatea populației către cabinete private în specialitatea Medicina Familiei foarte scăzută.

Cei care au completat și trimis chestionarul au acceptat să participe la o masă rotundă de actualizare a tehnicilor de formare evaluare a medicilor rezidenți. Materialul prezentat și discutat a fost tradus și adaptat după proiectul Leonardo da Vinci – “Towards Development of a European Network of Postgraduate and Continuing Education for Family Physicians”, al European Academy of Teachers in General Practice (EURACT) & its Members Service Committee, cu acceptul explicit în scris al autorilor. Traducerea și adaptarea a fost făcută de 7 instructori formatori în medicina familiei selectați după experiența în training și numărul mare de ore de predare formare și experiența muncii în echipă. Acești

medici au fost (în ordine alfabetică) Dr Anca Balan, Dr Angela Constantinescu, Dr Dana Ganșca, Dr Daniela Mărincean, Dr Valentina Moldovan, Dr Georgeta Oprea, Dr Cornel Pop. Gazda mesei rotunde a fost Asociația pro Educare și Comunicare (APEC), care a făcut și munca de secretariat. Titlul programului de pregătire a fost: “Abordarea tehnicilor moderne pentru pregătirea viitorului medic de familie, masă rotundă pentru medici primari MG/MF care primesc în stagiul rezidenți”. Masa rotundă a durat 15 ore pe parcursul unui weekend și a fost creditată de Colegiul Medicilor. A fost structurată în trei sesiuni fiecare având mai multe module, combinând cât mai armonios mai multe stiluri de lucru. Subiectele principale ale cursului au fost: tehnici de predare/formare mai frecvent folosite, învățarea bazată pe o temă (problem based learning), comunicarea adultului cu accent pe feed-back, evaluare formativă și sumativă, folosirea în procesul învățării a întrebărilor cu răspuns multiplu (multiple-choice (MCQ) și extended matching questions (EMQ)), rolul formării la locul de muncă (conceptul de work based placed assessemnet (WBA), formarea aptitudinilor pentru consultație (consultation skills), examinare clinică structurată obiectiv (Objective Structured Clinical Examination (OSCE). Cele mai multe activități s-au bazat pe munca activă și interactivă a participanților, care au primit la final un CD cu materialul tradus și adaptat după cursul de la Roma.

Rezultate

O prima masă rotundă a avut loc în martie 2010 și au participat 29 de medici de familie. Având în vedere cererile de participare a altor medici primari de medicina familiei din Cluj, urmează să se organizeze o nouă masă rotundă pe aceeași temă la o dată ulterioară.

Așteptările avute de la medicii participanți

- Să participe activ la programul de pregătire.
- Să lucreze activ cu colegii la pregătirea pentru masa rotundă.
- Să folosească noile abilități și cunoștințe pentru creșterea calității activității profesionale și de educare.

Scopul mesei rotunde a fost creșterea calității educației (predare învățare) în Medicina Familiei în Europa prin promovarea unor tehnici mai bune de formare evaluare. Medicii participanți s-au implicat activ pe tot parcursul mesei rotunde, au lucrat bine pe teme date în

grupuri de lucru alese aleator. Analizând metodele de formare/evaluare prezentate, au optat pentru tehnicile cele mai potrivite în cabinetul medicului de familie, apreciind importanța pregătirii directe, practice a viitorului medic de familie. Medicii au agreeat în mod deosebit rolul formării la locul de muncă (conceptul de work based placed assesment (WBA), formarea aptitudinilor pentru consultație (consultation skills).

Evaluarea mesei rotunde a fost optimă, participanții apreciind calitatea materialelor prezentate, lungimea adecvată a modulelor și sesiunilor ca și mediul optim creat pentru învățare.

Discuții

Organizarea educației medicale este subordonată Directivei europene 93/16 pentru toate țările aderente sau în curs de aderare la Comunitatea Europeană. Această directivă se referă la libera mișcare a doctorilor. Din păcate ea este insuficient de clară cu privire la conținutul și calitatea pregătirii profesionale după absolvire. De aceea este foarte important, pentru protecția pacienților, ca doctorii de familie să aibă o pregătire teoretică și practică care să le permită exercitarea profesiei în oricare din statele membre. Acestea sunt numai o parte din considerentele pentru care organizațiile medicilor de medicină generală/medicina familiei depun eforturi considerabile pentru dezvoltarea și adaptarea unitară a definiției și competențelor specialității. În acest context se înscrie și inițiativa Asociației Medicilor de Familie din județul Cluj care prin inițiativa organizării de mese rotunde pentru medici care primesc rezidenți în stagiul în cabinetul propriu, crează premiza bunei pregătiri atât pentru medicul care formează/instruiește cât și pentru cel instruit/format (rezidentul).

Însăși definiția medicinei de familie [4] subliniază rolul educației în practica specialității. Medicina generală /medicina familiei este o disciplină științifică academică, o specialitate clinică orientată spre asistența primară, având propriul conținut educațional, activitate clinică, de cercetare și bazată pe dovezi ("General practice/family medicine is an academic and scientific discipline, with its own educational content, research, evidence base and clinical activity, and a clinical specialty oriented to primary care") (WONCA Europe 2005 Edition).

Medicii de medicină generală/medicii de familie se implică în promovarea sănătății, prevenirea

îmbolnăvirilor, oferind îngrijire medicală, servicii curative sau paleative. La baza îngrijirii efective și sigure a pacientului, medicii de medicină generală/medicii de familie răspund profesional pentru dezvoltarea și menținerea îndemânării, a valorilor și echilibrului personal.

Concluzii

1. Masa rotundă organizată de Asociația Medicilor de Familie din județul Cluj s-a înscris în modelul de formare/evaluare promovat și diseminat de EURACT.
2. Interesul de care s-a bucurat și discuțiile pe marginea acestei mese rotunde dovedesc interesul medicilor clujeni pentru creșterea nivelului pregătirii profesionale în cabinetul medicului de familie.
3. Continuarea acestei inițiative și evaluările ulterioare care vor fi făcute vor permite adaptarea pregătirii la nevoile reale din cabinetul medicului de familie.
4. Departe de a rezolva problemele formării în practica medicului de familie, această inițiativă a pus în evidență nevoia reală de formare. Competența și mai ales performanța sunt rezultatul unui proces continuu, niciodată încheiat.

Bibliografie

1. Starfield B. Primary care: Balancing health needs, services and technology. Oxford: Oxford University press, 1998
2. Patrick McEvoy. Educating the future GP, 2 nd Edition Radcliffe Medical Press Ltd, 1998, 71-87;
3. Mario R.Sammut, Monica Lindh, Bernhard Rindlisbacher & on behalf of EURACT. Funding of vocational training programmes for general practice/ family medicine in Europe, Eur. J. of Gen. Practice.2008;14:83-88
4. The European definition of General Practice/ Family Medicine – WONCA Europe 2005 Edition